

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

БУКРЕЄВ МИХАЙЛО ЮРІЙОВИЧ

УДК 342.951:347.734

**ПРАВОВА ПРОТИДІЯ АДМІНІСТРАТИВНІЙ ДЕЛІКТНОСТІ
У СФЕРІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

12.00.07 — адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Харків — 2019

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Харківському національному університеті внутрішніх справ, Міністерство внутрішніх справ України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений юрист України
ГУСАРОВ Сергій Миколайович,
Харківський національний університет
внутрішніх справ, професор кафедри
адміністративного права та процесу.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент,
РЄЗНІК Олег Миколайович,
Сумський державний університет,
заступник директора з наукової роботи
навчально-наукового інституту права;

кандидат юридичних наук, доцент
ЗУЙ Валентина Василівна,
Національний юридичний університет
ім. Ярослава Мудрого, доцент кафедри
адміністративного права.

Захист відбудеться 24 жовтня 2019 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 у Харківському національному університеті внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Льва Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, Льва Ландау, 27.

Автореферат розісланий 23 вересня 2019 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л.В. Могілевський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Невід'ємною умовою життєздатності сучасної економіки є стабільне функціонування банківської системи. Тому цілком закономірно стабілізацію банківської системи, забезпечення прозорості грошово-кредитної політики та відновлення довіри до вітчизняних фінансових інститутів у Стратегії національної безпеки України, затвердженій Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, названо серед найважливіших складових економічної безпеки держави, яку, в свою чергу, віднесено до основних напрямів державної політики національної безпеки України.

Стабільне, ефективне і безпечне функціонування банківської системи вимагає вжиття з боку відповідних суб'єктів низки дієвих заходів з метою забезпечення її здійснення у повній відповідності до чинного законодавства, недопущення різних правопорушень, в тому числі адміністративних, які здатні завдати суттєвої шкоди як зазначеній системі, так і суспільству та державі в цілому. Практика сучасної протидії адміністративним проступкам у сфері банківської діяльності викриває нові проблемні питання, пов'язані з недоліками правового регулювання системи такої протидії та відносин адміністративної відповідальності у даній сфері. Зважаючи на те, що протидія адміністративній деліктності має здійснюватися системно, послідовно і перманентно, вона повинна ґрунтуватися на відповідних теоретичних положеннях, які б давали необхідні знання про стан (рівень), структуру та динаміку деліктності у сфері банківської діяльності, а також систему протидії їй та особливості функціонування останньої, що обумовлює необхідність проведення відповідних наукових досліджень.

Загальним проблемам забезпечення ефективності здійснення банківської діяльності та протидії адміністративним правопорушенням у різних сферах присвячено наукові праці багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких В. Авер'янов, О. Андрійко, О. Бандурка, В. Бевзенко, О. Безпалова, Я. Берназюк, Ю. Битяк, Л. Біла-Тіунова, В. Білоус, А. Васильєв, В. Галунько, В. Гаращук, Д. Гетманцев, О. Гетманець, І. Голосніченко, С. Гусаров, С. Денисюк, О. Джафарова, Є. Додін, В. Зуй, Т. Кагановська, Р. Калюжний, С. Ківалов, І. Коліушко, Т. Коломоєць, В. Колпаков, А. Комзюк, М. Костів, В. Кротюк, Є. Кубко, С. Кузніченко, О. Кузьменко, А. Куліш, Т. Латковська, К. Левченко, М. Лошицький, Д. Лук'янець, Р. Мельник, О. Миколенко, О. Музичук, В. Настюк, О. Орлюк, О. Остапенко, С. Очкуренко, В. Першин, Ю. Пивовар, А. Пишний, С. Половко, Д. Приймаченко, О. Прилуцький, О. Проневич, О. Салманова, О. Селезньова, А. Селіванов, О. Синявська, М. Сідак, В. Сокурено, М. Смокович, Ю. Тихомиров, Х. Ярмачі та інші. В той же час, незважаючи на значну увагу науковців до зазначених загальних питань, проблеми правової протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності досліджено недостатньо.

Отже, необхідність забезпечення ефективності та безпечності здійснення банківської діяльності, недостатність наукових розробок теоретичних положень про адміністративну деліктність, недосконалість правового регулювання у

зазначеній сфері обумовлюють актуальність комплексного дослідження сутності, особливостей та системи правової протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до пп. 2.4 Пріоритетних напрямків наукового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України на період 2015–2019 років, затверджених наказом МВС України від 16 березня 2015 р. № 275, пп. 1.5, 2.3, 2.13 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2016–2019 років, схвалених Вченою радою ХНУВС 23 лютого 2016 р. (протокол № 2), а також комплексних науково-дослідних тем Харківського національного університету внутрішніх справ «Правоохоронна функція української держави» (номер державної реєстрації 0113U008192) та «Реалізація та удосконалення адміністративного законодавства України» (номер державної реєстрації № 0113U008197).

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційного дослідження є визначення сутності та особливостей правової протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності в Україні, а також напрямків її удосконалення.

Для досягнення зазначеної мети в роботі необхідно вирішити такі основні *задачі*:

- дати характеристику банківської діяльності як об'єкта адміністративно-правової охорони;
- визначити сутність адміністративної деліктності у сфері банківської діяльності;
- окреслити коло адміністративних проступків у сфері банківської діяльності та охарактеризувати їх юридичні склади;
- встановити й охарактеризувати причини та умови вчинення адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності;
- визначити поняття правової протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності та розкрити її складові;
- розкрити сутність, види та зміст відповідальності за адміністративні делікти у сфері банківської діяльності як основного виду правових засобів протидії їм;
- встановити види адміністративних стягнень за адміністративні делікти у сфері банківської діяльності та охарактеризувати загальні правила їх накладення;
- здійснити характеристику провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері банківської діяльності;
- визначити засади здійснення профілактики адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності;
- сформулювати пріоритетні шляхи удосконалення законодавчого регулювання адміністративної відповідальності у сфері банківської діяльності;
- обґрунтувати напрями розвитку системи профілактики адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності.

Об'єктом дослідження є правовідносини, які формуються з приводу адміністративно-правової охорони банківської діяльності.

Предметом дослідження є правова протидія адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є сучасні загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Їх застосування обумовлено системним підходом, що дозволило досліджувати проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми. За допомогою логіко-семантичного методу поглиблено понятійний апарат (підрозділи 1.1, 1.2, 1.5, 2.1, 2.1.1, 2.1.2, 3.2). Для аналізу причин та умов вчинення адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності та відповідальності за адміністративні делікти в цій сфері використовувались статистичний і соціологічний методи, методи аналізу та синтезу, класифікації (підрозділи 1.4, 2.1, 2.1.1, 2.1.2, 2.2, 3.1, 3.2). Функціональний підхід, документальний аналіз, статистичний і соціологічний методи застосовано для характеристики адміністративних проступків у сфері банківської діяльності, їх юридичних складів та адміністративних стягнень, що накладаються за їх вчинення (підрозділи 1.3, 2.1.1, 2.1.2). Структурно-логічний та порівняльно-правовий методи застосовано для аналізу правового забезпечення протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності (підрозділ 1.5), для профілактики таким деліктам, а також для визначення шляхів удосконалення законодавчого регулювання адміністративної відповідальності у зазначеній сфері (підрозділи 2.2, 3.2).

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації склали праці фахівців у галузі філософії, загальної теорії держави і права, адміністративного права, інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, які регламентують здійснення протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності. Емпіричну базу дослідження становлять узагальнення практичної діяльності суб'єктів, що здійснюють провадження в справах про адміністративні правопорушення у сфері банківської діяльності, довідкові видання, статистичні матеріали.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним з перших комплексних досліджень правової протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

- визначено поняття правової протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності, під якою запропоновано розуміти діяльність уповноважених суб'єктів, змістом якої є комплекс відповідних організаційних, управлінських, профілактичних, контрольних, правових та інших заходів, спрямованих на запобігання адміністративним деліктам у зазначеній сфері та їх припинення, притягнення винних у їх вчиненні до юридичної відповідальності;
- профілактику адміністративних деліктів у сфері банківської

діяльності визначено як комплекс спеціальних заходів економічного, організаційно-правового, політичного та соціально-психологічного характеру, що здійснюються суб'єктами профілактики з метою виявлення, нейтралізації та усунення причин і умов вчинення зазначених протиправних дій, припинення цими суб'єктами адміністративних деліктів та запобігання їм;

– запропоновано шляхи удосконалення законодавчого регулювання адміністративної відповідальності у сфері банківської діяльності з урахуванням європейських стандартів, зокрема принципів актуальності правової норми; ефективності адміністративного стягнення; виключення правових колізій; виключення прогалин у правовому регулюванні відносин у сфері банківської діяльності; узгодженості адміністративно-правових санкцій; закріплення адміністративної відповідальності у єдиному кодифікованому нормативному акті; врахування позитивного міжнародного досвіду застосування відповідальності у сфері банківської діяльності;

удосконалено:

– визначення поняття адміністративно-правової охорони відносин у сфері банківської діяльності як системи передбачених законодавством України адміністративно-правових засобів, за допомогою яких держава впливає на суспільні відносини у банківській сфері з метою забезпечення її ефективного і безпечного функціонування, недопущення протиправних проявів у зазначеній сфері;

– розуміння сутності адміністративної деліктності у сфері банківської діяльності як сукупності адміністративних деліктів (проступків), вчинених у цій сфері у певний період часу, що характеризується низкою ознак, до яких віднесено: 1) стан (рівень); 2) структуру (якісна сторона адміністративної деліктності у сфері банківської діяльності, тобто об'єднання таких проступків у групи за різними критеріями); 3) динаміку – зміни кількісних та якісних показників адміністративних деліктів за певний період часу, наприклад, за квартал чи за рік;

– визначення поняття адміністративної відповідальності за делікти у сфері банківської діяльності, під якою запропоновано розуміти накладення посадовими особами Національного банку України чи місцевими судами на делінквентів (фізичних чи юридичних осіб) за порушення банківського законодавства передбачених відповідними адміністративно-правовими нормами адміністративних стягнень;

дістали подальшого розвитку:

– характеристика складів адміністративних проступків у сфері банківської діяльності, закріплених Кодексом України про адміністративні правопорушення;

– класифікація причин та умов вчинення адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності, які розглядаються в комплексі, невідривно одне від одного і поділяються на об'єктивні та суб'єктивні;

– розуміння специфічних ознак адміністративної відповідальності за делікти у сфері банківської діяльності, які відрізняють її від інших видів юридичної відповідальності: 1) настає за адміністративні делікти, що не

становлять суспільної небезпеки; 2) виявляється в накладенні на порушників певних видів адміністративних стягнень; 3) реалізується Національним банком України або місцевими судами; 4) між уповноваженими посадовими особами і делінквентами відсутні службові відносини; 5) має особливі нормативні, фактичні та процесуальні підстави; 6) пов'язана з примусом, із негативними для делінквента наслідками морального, організаційного або матеріального характеру; 7) супроводжується державним і громадським осудом делінквента та вчиненого ним діяння; 8) застосування адміністративного стягнення не тягне за собою судимості і звільнення з роботи; 9) делінквентом може бути як фізична, так і юридична особа;

– визначення поняття провадження у справах про адміністративні делікти у сфері банківської діяльності як законодавчо регламентованої, послідовної діяльності уповноважених посадових осіб Національного банку України чи суду, що виражається у системі процесуальних дій, спрямованих на розгляд і вирішення зазначених справ;

– напрями розвитку законодавства щодо протидії адміністративним деліктам у сфері банківської діяльності шляхом розробки та прийняття Стратегії профілактики правопорушень, Закону України «Про профілактику правопорушень в Україні», нової Інструкції про діяльність Національного банку України щодо профілактики адміністративних деліктів у банківській сфері.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес, зокрема висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані в дисертації, можуть бути використані:

- у науково-дослідній діяльності – для подальшої розробки питань правової протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності;

- у правотворчості – для удосконалення чинних та розробки нових нормативно-правових актів з питань протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності;

- у правозастосовній діяльності – їх використання дозволить покращити практичну діяльність суб'єктів протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності (*акт впровадження у практичну діяльність Асоціації «Незалежна асоціація банків України» від 31.05.2019 р.*);

- у освітньому процесі – при підготовці підручників і навчальних посібників та проведенні занять з навчальних дисциплін «Адміністративне право і процес», «Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення»; «Фінансове право України» (*акт впровадження в освітній процес Харківського національного університету внутрішніх справ від 03.06.2019 р.*).

Апробація результатів дисертації. Основні положення і висновки дисертації було оприлюднено на науково-практичних конференціях «Юридичні наукові дискусії як фактор сталого розвитку правової доктрини та законодавства» (м. Київ, 2017), «Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку» (м. Запоріжжя, 2018), «Актуальні проблеми реформування

системи законодавства України» (м. Запоріжжя, 2019), «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (м. Хмельницький, 2019), «Розвиток правової системи України в умовах сьогодення» (м. Харків, 2019), «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні і світі» (м. Суми, 2019).

Публікації. Основні положення та результати дисертації відображено у шести наукових статтях, п'ять з яких опубліковано у наукових фахових виданнях України, одну – в іноземному науковому виданні, а також у шести тезах наукових повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації становить 227 сторінок. Список використаних джерел містить 204 найменування і займає 23 сторінки. Додатки займають 18 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначаються мета та задачі дослідження, його об'єкт, предмет і методи, розкриваються наукова новизна, теоретичне і практичне значення дисертаційної роботи, надаються відомості про апробацію результатів дослідження та публікації, а також структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Загальна характеристика адміністративної деліктності у сфері банківської діяльності та системи протидії їй» присвячено характеристиці банківської діяльності як об'єкта адміністративно-правової охорони, визначенню сутності адміністративної деліктності у сфері банківської діяльності, окресленню кола адміністративних проступків у сфері банківської діяльності та характеристиці їх юридичних складів та причин і умов їх вчинення й визначенню поняття та системи правової протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності.

У *підрозділі 1.1 «Банківська діяльність як об'єкт адміністративно-правової охорони»* з'ясовано, що охорона відносин у сфері банківської діяльності полягає не тільки в їх захисті від можливих порушень, а й у забезпеченні умов та засобів для фактичної реалізації прав та обов'язків суб'єктами цих відносин. Категорія «охорона» включає також низку заходів, які вживаються до моменту порушення прав та інтересів суб'єктів відносин у сфері банківської діяльності. Це заходи щодо запобігання зазначеним деліктам та усунення причин і умов, що сприяють їх вчиненню.

Адміністративно-правова охорона відносин у сфері банківської діяльності розуміється як система передбачених законодавством України адміністративно-правових засобів, за допомогою яких держава впливає на суспільні відносини у банківській сфері з метою забезпечення її ефективного і безпечного функціонування, недопущення протиправних проявів у зазначеній сфері. Визначено, що охорона може бути активною і виражатися у діяльності, спрямованій на усунення перешкод у реалізації прав та обов'язків, боротьбу з невиконанням обов'язків, профілактику адміністративних деліктів. Крім того,

охоронний потенціал мають самі адміністративно-правові норми, які визначають межі дозволеної поведінки суб'єктів, тобто правова охорона починається з моменту прийняття відповідних нормативних актів.

Визначено, що в Україні банківська діяльність регулюється численними нормативними актами різної юридичної сили, що є різноманітними за змістом, формою і значенням у правовому регулюванні банківських відносин. Обґрунтовано, що стабільність є однією з головних рис, що дозволяє зберігати довіру до банківської системи та банківської діяльності. Визначено зміст адміністративно-правової охорони відносин у сфері банківської діяльності.

У підрозділі 1.2 *«Сутність адміністративної деліктності у сфері банківської діяльності»* обґрунтовано критерії доцільності виокремлення адміністративної деліктності у сфері банківської діяльності. До них віднесено чітко визначений окремий предмет регулювання, властивий саме цій сфері специфічний метод правового регулювання, спеціально сформовану для регулювання саме сфери банківської діяльності нормативну базу.

Встановлено, що адміністративна деліктність у сфері банківської діяльності як сукупність адміністративних деліктів (проступків), вчинених у цій сфері у певний період часу, характеризується низкою ознак, до яких віднесено: 1) стан (рівень); 2) структуру (якісна сторона адміністративної деліктності у сфері банківської діяльності, тобто об'єднання таких проступків у групи за різними критеріями); 3) динаміку – зміни кількісних та якісних показників адміністративних деліктів за певний період часу, наприклад, за квартал чи за рік. Охарактеризовано два способи визначення динаміки адміністративної деліктності – базисний і ланцюговий.

У підрозділі 1.3 *«Адміністративні проступки у сфері банківської діяльності та їх юридичні склади»* вони розуміються як передбачені законом суспільно шкідливі, протиправні, винні дії чи бездіяльність, що посягають на охоронювані законом суспільні відносини у сфері банківської діяльності, за які передбачено адміністративну відповідальність. Визначено, що для всіх складів адміністративних проступків у сфері банківської діяльності спільним є об'єкт посягання – суспільні відносини у сфері банківської діяльності. При цьому кожен делікт має свій безпосередній об'єкт.

Визначено коло адміністративних проступків у сфері банківської діяльності, закріплених Кодексом України про адміністративні правопорушення, та охарактеризовано кожен з них: порушення встановленого законом порядку проведення розрахунків при здійсненні операцій з купівлі-продажу іноземної валюти (ч. 3 ст. 155¹), порушення правил про валютні операції (ст. 162), порушення порядку ведення податкового обліку, надання аудиторських висновків (ст. 163¹), невиконання законних вимог посадових осіб органів доходів і зборів (ст. 163³), порушення посадовою особою Національного банку України або депозитарної установи порядку провадження депозитарної діяльності, яке призвело до втрати інформації, що міститься у системі депозитарного обліку цінних паперів, а також ухилення від внесення змін або внесення завідомо недостовірних змін до системи депозитарного обліку (ст. 163¹⁰), порушення порядку приймання готівки для подальшого її

переказу (ст. 163¹³), порушення порядку здійснення операцій з електронними грошима (ст. 163¹⁴), порушення банківського законодавства, законодавства, яке регулює переказ коштів в Україні, нормативно-правових актів Національного банку України або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку (ст. 166⁵), протидія тимчасовій адміністрації або ліквідації банку (ст. 166⁷), порушення порядку зайняття діяльністю з надання фінансових послуг (ст. 166⁸), порушення законодавства у сфері гарантування вкладів фізичних осіб (стаття 166¹⁹), порушення законів України та нормативно-правових актів Національного банку України щодо здійснення нагляду (оверсайту) платіжних систем та систем розрахунків (ст. 166²⁰).

У підрозділі 1.4 «Причини та умови вчинення адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності» відмічено, що немає адміністративних деліктів, які б не мали своїх причин. Обґрунтовано висновок, що для того щоб називати певні події чи обставини причиною адміністративних деліктів, обов'язковою, необхідною умовою є наявність зв'язку між такою причиною та наслідками. Адміністративний делікт у сфері банківської діяльності у даному випадку і є таким наслідком.

З'ясовано, що причини вчинення адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності – це перш за все соціальні явища різного рівня, що призводять до вчинення адміністративних деліктів на масовому, груповому та індивідуальному рівнях. Але адміністративна деліктність є явищем не лише соціальним, а й правовим, соціально-психологічним, вона має певні не тільки соціальні, а й інші причини.

Наголошено, що умови, в яких здійснюється банківська діяльність, впливають на розвиток причинного зв'язку. Тобто саме за таких умов адміністративний делікт у сфері банківської діяльності є можливим. Самі умови здійснення банківської діяльності в Україні не породжують вчинення адміністративних деліктів, вони лише є їх каталізатором.

З'ясовано, що умови вчинення адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності, так само як і причини їх вчинення, поділяються на об'єктивні та суб'єктивні. До об'єктивних умов належать: економічна ситуація в Україні чи окремому її регіоні; господарчі, фінансові, зовнішньоторговельні умови; рівень безробіття; житлово-комунальні проблеми та ін. До суб'єктивних умов, пов'язаних безпосередньо з суб'єктом адміністративного делікту, належать: спосіб життя особи, пропаганда культу грошей у пресі, мережі Інтернет, кінопродукції; недоліки в роботі правоохоронних органів та корумпованість частини посадових осіб і працівників; недосконалість адміністративного законодавства та ін.

Встановлено, що існують умови вчинення всіх адміністративних деліктів в цілому; причини і умови окремих груп адміністративних деліктів (зокрема у сфері банківської діяльності); умови вчинення конкретного адміністративного делікту. За іншим критерієм поділу умови вчинення адміністративних деліктів поділяються на ті, що сприяють вчиненню адміністративних деліктів (ситуаційні умови), та умови, що формують мотивацію до вчинення

адміністративних деліктів. Наведено також поділ причин та умов умисного вчинення адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності та вчинення їх з необережності.

У підрозділі 1.5 «Поняття та система правової протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності» акцентовано увагу на тому, що протидія адміністративній деліктності у цій сфері охоплюється загальною системою протидії правопорушенням. Правову протидію адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності визначено як діяльність уповноважених суб'єктів, змістом якої є комплекс відповідних організаційних, управлінських, профілактичних, контрольних, правових та інших заходів з метою запобігання адміністративним деліктам у зазначеній сфері та їх припинення, притягнення винних у їх вчиненні до юридичної відповідальності.

Відмічено, що систему протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності утворюють: суб'єкти, об'єкти та зміст (тобто правові засоби) протидії. Правова протидія адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності містить дії, визначені в правовому полі, проте не може розглядатися як суто односторонній вплив на порушника і містить заходи як примусу, так і переконання.

Наголошено на особливій ролі серед суб'єктів протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності Національного банку України та його структурних підрозділів, який крім здійснення управлінських функцій наділений контрольними повноваженнями, в рамках яких він може застосовувати примусові заходи впливу.

Важливим учасником протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності визнаються самі банки, що здійснюють розробку та реалізацію заходів з профілактики протиправних посягань на його власність та інфраструктуру. Наголошено, що поряд з діяльністю щодо забезпечення власної безпеки на банк і його служби покладено обов'язки із протидії правопорушенням, що безпосередньо не посягають на його інтереси, наприклад, участь в протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, здійснення контролю за дотриманням валютного законодавства тощо.

У Розділі 2 «Правові засоби протидії адміністративним деліктам у сфері банківської діяльності» аналізуються поняття та види відповідальності за адміністративні делікти у сфері банківської діяльності, охарактеризовано зміст та загальні правила накладення адміністративних стягнень за їх вчинення, розкрито особливості провадження в справах про адміністративні делікти у зазначеній сфері та особливості їх профілактики.

У підрозділі 2.1 «Відповідальність за адміністративні делікти у сфері банківської діяльності» встановлено, що адміністративна відповідальність за делікти у сфері банківської діяльності – це накладення посадовими особами Національного банку України чи місцевими судами на делінквентів (фізичних чи юридичних осіб) за порушення банківського законодавства передбачених відповідними адміністративно-правовими нормами адміністративних стягнень. Окреслено специфічні ознаки адміністративної відповідальності за делікти у

сфері банківської діяльності, які відрізняють її від інших видів юридичної відповідальності: настає за адміністративні делікти, що не становлять суспільної небезпеки; виявляється в накладенні на порушників певних видів адміністративних стягнень; реалізується Національним банком України або місцевими судами; між уповноваженими посадовими особами і делінквентами відсутні службові відносини; має особливі нормативні, фактичні та процесуальні підстави; пов'язана з примусом, із негативними для делінквента наслідками (морального, організаційного або матеріального характеру); супроводжується державним і громадським осудом делінквента та вчиненого ним діяння; застосування адміністративного стягнення не тягне за собою судимості і звільнення з роботи; делінквентом може бути як фізична, так і юридична особа.

Розглянуто особливості адміністративної відповідальності банків як юридичних осіб за порушення законодавства у сфері банківської діяльності. Підкреслено особливості, що характеризують адміністративну відповідальність юридичних осіб (банків), а саме: суб'єктами адміністративної відповідальності за делікти у сфері банківської діяльності є деліктоздатні юридичні особи (банки), а також їх структурні підрозділи, створення яких передбачено банківським законодавством; адміністративна відповідальність банків характеризується двоякістю, а саме: застосуванням адміністративного стягнення з метою покарання, державного осуду делінквента, відновлення соціальної справедливості, з примусом юридичної особи, організації до виконання державного обов'язку, від якого вона неправомірно й винно ухилялась; суб'єктивна сторона визначається за переважаючою волею адміністрації юридичної особи, її повноважних посадових осіб, інших осіб, які мають право давати обов'язкові вказівки в межах структури юридичної особи.

Розкрито зміст функцій відповідальності за адміністративні делікти у сфері банківської діяльності, а саме: охоронної, каральної, примусової, зобов'язальної та осуду.

У пункті 2.1.1 *«Види та загальні правила накладення адміністративних стягнень за адміністративні делікти у сфері банківської діяльності»* охарактеризовано види адміністративних стягнень, які застосовуються за вчинення зазначених адміністративних деліктів.

Встановлено, що адміністративне стягнення у сфері банківської діяльності є мірою відповідальності, правовим наслідком адміністративного делікту і застосовується з метою виховання делінквента, а також запобігання вчиненню нових деліктів у сфері банківської діяльності як самим делінквентом, так і іншими особами. Здійснено класифікацію адміністративних стягнень за вчинення адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності за підставою нормативно-правового закріплення, а саме: по-перше, адміністративні стягнення, які визначаються КпАП України; по-друге, заходи впливу, які визначаються Законом України «Про банки та банківську діяльність».

Розглянуто загальні правила накладення стягнень за адміністративні делікти: по-перше, стягнення за них накладаються у межах, встановлених відповідними статтями КпАП України та статтею 73 Закону України «Про

банки і банківську діяльність», не допускається застосування стягнень нижче розміру санкції, передбаченої у відповідній статті, а також перевищення її максимального розміру; по-друге, при накладенні адміністративних стягнень має бути додержано вимоги законодавства про адміністративні делікти, а саме: щодо наявності складу делікту; відсутності обставин, що виключають адміністративну відповідальність, підвідомчості справ, строків давності; по-третє, при накладенні стягнення враховуються характер вчиненого делікту (правопорушення не тягне за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності), особа порушника, ступінь його вини, майновий стан, а також обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність.

Надано характеристику адміністративної відповідальності банків за делікти у сфері банківської діяльності, для якої характерна така система адміністративних стягнень: заходи морально-правового характеру у формі попередження; заходи майнового та грошового стягнення у формі штрафу; стягнення, спрямовані на обмеження діяльності юридичних осіб, а саме: позбавлення їх окремих повноважень або спеціального права, можуть застосовуватися у формі відкликання (анулювання) ліцензії.

Підкреслено, що на законодавчому рівні визначено вичерпний перелік суб'єктів, на яких може бути накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу за порушення законодавства про банки і банківську діяльність, визначено посадових осіб, уповноважених від імені Національного банку України вирішувати питання щодо накладення стягнень, передбачено всі суттєві умови, які важливо враховувати для повного, об'єктивного, ефективного розгляду справи щодо деліктів у сфері банківської діяльності.

У пункті 2.1.2 «*Провадження у справах про адміністративні делікти у сфері банківської діяльності*» розглянуто правові підстави, поняття та охарактеризовано стадії провадження у справах про адміністративні делікти у сфері банківської діяльності.

Встановлено, що провадження у справах про адміністративні делікти у сфері банківської діяльності – це законодавчо регламентована, послідовна діяльність уповноважених посадових осіб Національного банку України чи суду, що виражається у системі процесуальних дій, спрямованих на розгляд і вирішення зазначених справ.

Розглянуто правові засади здійснення провадження у справах про адміністративні делікти у сфері банківської діяльності, які встановлено КпАП України, Законом України «Про банки і банківську діяльність» та Положенням про порядок накладення адміністративних штрафів, затвердженим постановою Правління Національного Банку України № 563.

Здійснено аналіз стадій провадження в справах про адміністративні делікти у сфері банківської діяльності: порушення справи про адміністративний делікт: припинення делікту і складання протоколу про делікт; розгляд справи й винесення по ній постанови; оскарження постанови і перегляд справи; виконання винесеної постанови. Проаналізовано проблемні питання провадження у справах про адміністративні делікти, вчинені юридичними особами.

У підрозділі 2.2 «Профілактика адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності» аналізуються поняття, функції, заходи, суб'єкти профілактики адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності.

Обґрунтовано, що профілактика адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності – це комплекс спеціальних заходів економічного, організаційно-правового, політичного та соціально-психологічного характеру, що здійснюються суб'єктами профілактики з метою виявлення, нейтралізації та усунення причин і умов вчинення зазначених протиправних дій, припинення цими суб'єктами адміністративних деліктів та запобігання їм.

Визначено види суб'єктів профілактики адміністративних деліктів: загальні (профілактика адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності не є їх основною функцією), до яких віднесено прокуратуру України, податкову міліцію, Національну поліцію України; та спеціалізовані суб'єкти (профілактика адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності є їх основною функцією), зокрема Національний банк України.

Охарактеризовано основні функції системи профілактики адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності: наглядову, управління ризиками, внутрішнього аудиту, фінансового регулювання банківської діяльності.

Встановлено, що профілактика адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності як складова правової протидії охоплює кілька рівнів заходів, що здійснюються державними органами та установами, недержавними інституціями, зокрема громадськими формуваннями та окремими громадянами з метою виявлення причин та умов вчинення адміністративних деліктів, нейтралізації або мінімізації негативного впливу адміністративних деліктів, а також пошуку засобів та способів впливу на потенційного правопорушника.

У **Розділі 3 «Напрямки удосконалення правової протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності»** запропоновано шляхи вдосконалення законодавчого регулювання адміністративної відповідальності у сфері банківської діяльності, напрямки розвитку системи профілактики адміністративних деліктів у зазначеній сфері.

У підрозділі 3.1 «Шляхи вдосконалення законодавчого регулювання адміністративної відповідальності у сфері банківської діяльності» підкреслено, що роль адміністративної відповідальності у боротьбі з деліктами у сфері банківської діяльності постійно зростає. За допомогою запровадження адміністративно-деліктних норм здійснюється насамперед профілактика адміністративних деліктів. Ефективне реформування інституту адміністративної відповідальності у сфері банківської діяльності вимагає комплексного і всеохоплюючого вивчення як існуючого вітчизняного досвіду, так і міжнародних шкіл у даному науковому напрямі.

Підкреслено, що перед законодавцями стоїть завдання розробки, а з деяких питань і адаптації законодавчих актів у сфері адміністративної відповідальності до сучасних вимог з урахуванням позитивного досвіду функціонування інституту адміністративної відповідальності у зарубіжних країнах з можливим застосуванням оптимальної моделі для нашого суспільства.

Визначено, що процес гармонізації національного законодавства України із законодавством ЄС цілком природно опосередковується прийняттям низки спеціальних нормативно-правових актів, серед яких виділено Указ Президента України «Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу». Запропоновано шляхи удосконалення законодавчого регулювання адміністративної відповідальності у сфері банківської діяльності з урахуванням європейських стандартів. Наголошено на важливості систематизації деліктно-правових норм у сфері банківської діяльності та врегулювання адміністративної відповідальності у єдиному кодифікованому нормативному акті.

У підрозділі 3.2 «Розвиток системи профілактики адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності» наголошено, що банківська система перебуває у зоні підвищеного ризику щодо впливу зовнішніх і внутрішніх загроз у державі. Різноманітність деліктів, що вчиняються в цій сфері, вимагає від теоретиків і практиків постійного і ретельного дослідження змісту адміністративно-правових норм з метою приведення їх у відповідність з вимогами часу.

Підкреслено, що вирішення проблем у системі профілактики адміністративних деліктів взагалі, і зокрема у сфері банківської діяльності, має розпочинатися з правового регулювання. Обґрунтовано доцільність розробки та прийняття на державному рівні Стратегії профілактики правопорушень. Встановлено вимоги, яким повинна відповідати зазначена Стратегія: по-перше, базуватися на системі науково-теоретичних положень, розрахованих на довгострокову перспективу виконання; по-друге, визначати загальні принципи профілактики правопорушень, в тому числі адміністративних деліктів.

Наголошено, що поряд із вдосконаленням банківського законодавства складовою цього процесу є здійснення низки заходів. По-перше, необхідним є узгодження адміністративно-правових норм у сфері банківської діяльності з нормами інших галузей національного законодавства. По-друге, необхідна адаптація міжнародно-правових норми і звичаїв банківської практики до регулювання національних правовідносин у цій сфері. По-третє, має бути забезпечено надання методичних рекомендацій центральним банком щодо деталізації застосування адміністративно-правових норм у сфері банківської діяльності. По-четверте, необхідним є створення банку даних кредитних ризиків, де має накопичуватися інформація про фінансовий стан позичальників, про попередню діяльність суб'єктів господарювання, про міжнародних партнерів тощо.

Розглянуто організаційний аспект профілактики адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності як системи елементів: мети, принципів, функцій, методів, об'єктів, суб'єктів, заходів впливу на делінквентів.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання щодо визначення сутності та особливостей правової протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності, а також шляхів її удосконалення. В результаті проведеного дослідження сформульовано

низку нових наукових положень та висновків, спрямованих на досягнення поставленої мети. Зокрема:

Визначено поняття адміністративно-правової охорони відносин у сфері банківської діяльності як системи передбачених законодавством України адміністративно-правових засобів, за допомогою яких держава впливає на суспільні відносини у банківській сфері з метою забезпечення її ефективного і безпечного функціонування, недопущення протиправних проявів у зазначеній сфері. Здійснено характеристику банківської діяльності як об'єкта такої охорони.

Встановлено, що адміністративна деліктність у сфері банківської діяльності як сукупність адміністративних деліктів (проступків), вчинених у цій сфері у певний період часу, характеризується низкою ознак, до яких віднесено: 1) стан (рівень); 2) структуру (якісна сторона адміністративної деліктності у сфері банківської діяльності, тобто об'єднання таких проступків у групи за різними критеріями); 3) динаміку – зміни кількісних та якісних показників адміністративних деліктів за певний період часу, наприклад, за квартал чи за рік.

Окреслено види складів адміністративних проступків у сфері банківської діяльності, закріплених Кодексом України про адміністративні правопорушення, охарактеризовано кожен з них: порушення встановленого законом порядку проведення розрахунків при здійсненні операцій з купівлі-продажу іноземної валюти (ч. 3 ст. 155¹), порушення правил про валютні операції (ст. 162), порушення порядку ведення податкового обліку, надання аудиторських висновків (ст. 163¹), невиконання законних вимог посадових осіб органів доходів і зборів (ст. 163³), порушення посадовою особою Національного банку України або депозитарної установи порядку провадження депозитарної діяльності, яке призвело до втрати інформації, що міститься у системі депозитарного обліку цінних паперів, а також ухилення від внесення змін або внесення завідомо недостовірних змін до системи депозитарного обліку (ст. 163¹⁰), порушення порядку приймання готівки для подальшого її переказу (ст. 163¹³), порушення порядку здійснення операцій з електронними грошима (ст. 163¹⁴), порушення банківського законодавства, законодавства, яке регулює переказ коштів в Україні, нормативно-правових актів Національного банку України або здійснення ризикових операцій, які загрожують інтересам вкладників чи інших кредиторів банку (ст. 166⁵), протидія тимчасовій адміністрації або ліквідації банку (ст. 166⁷), порушення порядку зайняття діяльністю з надання фінансових послуг (ст. 166⁸), порушення законодавства у сфері гарантування вкладів фізичних осіб (стаття 166¹⁹), порушення законів України та нормативно-правових актів Національного банку України щодо здійснення нагляду (оверсайту) платіжних систем та систем розрахунків (ст. 166²⁰).

Встановлено й охарактеризовано причини та умови вчинення адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності. Зроблено висновок про їх тісний взаємозв'язок. Виокремлено види причин та умов вчинення адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності, які мають

розглядатися в комплексі, невідривно одне від одного. З'ясовано, що умови вчинення адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності, так само як і причини їх вчинення, поділяються на суб'єктивні та об'єктивні. Суб'єктивні умови адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності залежать від волі особи і породжуються негативними моральними та психологічними явищами і особистісними властивостями. Такими умовами є психологічне перевантаження, сприйняття пропаганди, зокрема через засоби масової інформації; втрата авторитету державних інституцій; корумпованість державних службовців і правоохоронних органів; низька ефективність органів фінансового, зокрема банківського контролю та ін. Об'єктивними умовами адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності є соціальні суперечності, які безпосередньо не залежать від свідомості й волі особи. До таких умов належать економічні проблеми, фінансове розшарування суспільства, об'єктивно зумовлені труднощі здійснення банківської діяльності, інформаційна перенасиченість, культура здійснення банківської діяльності в Україні.

Зроблено висновок, що правова протидія адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності становить діяльність уповноважених суб'єктів, змістом якої є комплекс відповідних організаційних, управлінських, профілактичних, контрольних, правових та інших заходів, спрямованих на запобігання адміністративним деліктам у зазначеній сфері та їх припинення, притягнення винних у їх вчиненні до юридичної відповідальності.

Визначено поняття, зміст та функції адміністративної відповідальності за делікти у сфері банківської діяльності. Сформульовано специфічні ознаки цієї відповідальності, які відрізняють її від інших видів юридичної відповідальності: 1) настає за адміністративні делікти, що не становлять суспільної небезпеки; 2) виявляється в накладенні на порушників певних видів адміністративних стягнень; 3) реалізується Національним банком України або місцевими судами; 4) між уповноваженими посадовими особами і делінквентами відсутні службові відносини; 5) має особливі нормативні, фактичні та процесуальні підстави; 6) пов'язана з примусом, із негативними для делінквента наслідками морального, організаційного або матеріального характеру; 7) супроводжується державним і громадським осудом делінквента та вчиненого ним діяння; 8) застосування адміністративного стягнення не тягне за собою судимості і звільнення з роботи; 9) делінквентом може бути як фізична, так і юридична особа.

Встановлено види адміністративних стягнень за адміністративні делікти у сфері банківської діяльності, які є мірою відповідальності, правовим наслідком адміністративного делікту і застосовуються з метою виховання делінквентів, а також запобігання вчиненню нових деліктів у сфері банківської діяльності як самим делінквентом, так і іншими особами, та охарактеризовано загальні правила їх накладення: по-перше, стягнення накладаються у межах, встановлених відповідними статтями КпАП України та статтею 73 Закону України «Про банки і банківську діяльність», не допускається застосування стягнень нижче розміру санкції, передбаченої у відповідній статті, а також

перевищення її максимального розміру; по-друге, при накладенні адміністративних стягнень має бути дотримано вимоги законодавства про адміністративні делікти, а саме: щодо наявності складу делікту; відсутності обставин, що виключають адміністративну відповідальність, підвідомчості справ, строків давності; по-третє, при накладенні стягнення враховуються характер вчиненого делікту (правопорушення не тягне за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності), особа порушника, ступінь його вини, майновий стан, а також обставини, що пом'якшують і обтяжують відповідальність.

Визначено поняття та принципи провадження у справах про адміністративні делікти у сфері банківської діяльності, розглянуто правові засади його здійснення, які встановлено КпАП України, Законом України «Про банки і банківську діяльність» та Положенням про порядок накладення адміністративних штрафів, затвердженим постановою Правління Національного Банку України № 563, здійснено аналіз стадій провадження в справах про адміністративні делікти у сфері банківської діяльності: припинення делікту і складання протоколу про делікт; розгляд справи й винесення по ній постанови; оскарження постанови і перегляд справи; виконання винесеної постанови.

Профілактику адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності визначено як комплекс спеціальних заходів економічного, організаційно-правового, політичного та соціально-психологічного характеру, що здійснюються суб'єктами профілактики з метою виявлення, нейтралізації та усунення причин і умов вчинення зазначених протиправних дій, припинення цими суб'єктами адміністративних деліктів та запобігання їм.

Запропоновано шляхи удосконалення законодавчого регулювання адміністративної відповідальності у сфері банківської діяльності з урахуванням європейських стандартів, зокрема принципів актуальності правової норми; ефективності адміністративного стягнення; виключення правових колізій; виключення прогалів у правовому регулюванні відносин у сфері банківської діяльності; узгодженості адміністративно-правових санкцій; закріплення адміністративної відповідальності у єдиному кодифікованому нормативному акті; врахування позитивного міжнародного досвіду застосування відповідальності у сфері банківської діяльності.

Розроблено пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання профілактики адміністративних деліктів у банківській сфері шляхом розробки та прийняття Стратегії профілактики правопорушень, Закону України «Про профілактику правопорушень в Україні», нової Інструкції про діяльність Національного банку України щодо профілактики адміністративних деліктів у банківській сфері, у яких необхідно визначити мету, завдання, принципи, правові засади діяльності Національного банку України у сфері профілактики правопорушень, перелік його служб та підрозділів, що здійснюють таку профілактику, їх функції, права та обов'язки, форми і методи їх діяльності, форми взаємодії тощо.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Букреєв М. Ю. Деякі питання профілактики адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». 2016. Випуск 6-2. Том 3. С. 50-54.
2. Букреєв М. Ю. Щодо визначення сутності адміністративної деліктності у сфері банківської діяльності. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2017. Випуск 43. Том 4. С. 42-46.
3. Букреєв М. Ю. Банківська діяльність як об'єкт адміністративно-правової охорони / Михайло Юрійович Букреєв // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ = Bulletin of Kharkiv National University of Internal Affairs. 2018. № 2 (81). С. 28–37. DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2018.2.02>.
4. Букреєв М. Ю. Особливості адміністративної відповідальності за делікти у сфері банківської діяльності / Михайло Юрійович Букреєв // Право і безпека = Право и безопасность = Law and Safety. 2018. № 2 (69). С. 18–22. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2018.2.02>.
5. Букреев М.Ю. Пути совершенствования законодательного регулирования административной ответственности в сфере банковской деятельности. Закон и жизнь: международный научно-практический правовой журнал. 2018. № 12/2 (324). С. 21-24.
6. Букреєв М.Ю. Причини та умови вчинення адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності. Науковий збірник «Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції». 2019. №1. С. 101-104.
7. Букреєв М.Ю. Класифікація причин вчинення адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності. Юридичні наукові дискусії як фактор сталого розвитку правової доктрини та законодавства: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 7-8 квітня 2017 р. Київ: Центр правових наукових досліджень, 2017. С. 53–56.
8. Букреєв М.Ю. Особливості провадження у справах про адміністративні делікти, вчинені банками. Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 24–25 серпня 2018 року. Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2018. С. 77–79.
9. Букреєв М.Ю. Деякі питання щодо розвитку системи профілактики адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності. Актуальні проблеми реформування системи законодавства України : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 25-26 січня 2019 року. Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2019. С. 69-71.
10. Букреєв М.Ю. Щодо правової протидії адміністративній деліктності у сфері публічного управління банківською діяльністю. Правові засади організації та здійснення публічної влади : збірник тез II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Хмельницький, 2-8 травня 2019 року). Хмельницький: Хмельницький університет управління та права, 2019. С. 30–33.

11. Букреєв М.Ю. Характеристика адміністративних проступків у сфері банківської діяльності. «Розвиток правової системи України в умовах сьогодення» : Міжнародна науково-практична конференція, м. Харків, 3–4 травня 2019 р. Харків: Східноукраїнська наукова юридична організація, 2019. С. 44–46.

12. Букреєв М.Ю. Адміністративні делікти у сфері здійснення банківської діяльності та організаційно-правові заходи протидії ним. Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні і світі: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих учених (м. Суми, 17 травня 2019 р.) Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2019. Том 1. С. 212–216.

АНОТАЦІЯ

Букреєв М.Ю. Правова протидія адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2019.

Дисертацію присвячено аналізу правової протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності. Охарактеризовано банківську діяльність як об'єкта адміністративно-правової охорони; визначено сутність адміністративної деліктності у зазначеній сфері; окреслено коло та охарактеризовано юридичні склади адміністративних проступків у цій сфері; встановлено й охарактеризовано причини та умови вчинення зазначених деліктів; визначено поняття правової протидії їм та розкрито її складові.

Здійснено характеристику правових засобів протидії адміністративним деліктам у сфері банківської діяльності. Розкрито сутність, види та зміст відповідальності за ці делікти як основного виду правових засобів протидії їм; охарактеризовано загальні правила накладення адміністративних стягнень за адміністративні делікти у сфері банківської діяльності та провадження в справах про них; визначено засади здійснення профілактики адміністративних деліктів у сфері банківської діяльності.

Визначено напрямки удосконалення правової протидії адміністративній деліктності у сфері банківської діяльності, зокрема шляхи удосконалення законодавчого регулювання адміністративної відповідальності у цій сфері та розвитку системи профілактики адміністративних деліктів у ній.

Ключові слова: банківська діяльність, адміністративна деліктність, адміністративні проступки, причини та умови, правова протидія, суб'єкти протидії, правові засоби, адміністративна відповідальність, адміністративні стягнення, провадження, профілактика, удосконалення.

АННОТАЦИЯ

Букреев М.Ю. Правовое противодействие административной деликтности в сфере банковской деятельности. – *На правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право, информационное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел, Харьков, 2019.

Диссертация посвящена анализу правового противодействия административной деликтности в сфере банковской деятельности. Определено понятие административно-правовой охраны отношений в сфере банковской деятельности как системы предусмотренных законодательством Украины административно-правовых средств, с помощью которых государство воздействует на общественные отношения в банковской сфере с целью обеспечения ее эффективного и безопасного функционирования, недопущения противоправных проявлений в указанной сфере.

Усовершенствовано понимание сущности административных деликтов в сфере банковской деятельности как предусмотренных законом общественно вредных, противоправных, виновных действий или бездействия, посягающих на охраняемые законом общественные отношения в сфере банковской деятельности, за которые предусмотрена административная ответственность. Осуществлена характеристика составов административных проступков в сфере банковской деятельности, закрепленных Кодексом Украины об административных правонарушениях. Классифицированы причины и условия совершения административных деликтов в сфере банковской деятельности, которые рассматриваются в комплексе, неотрывно друг от друга и делятся на объективные и субъективные.

Определено понятие правового противодействия административной деликтности в сфере банковской деятельности, под которой предложено понимать деятельность уполномоченных субъектов, содержанием которой является комплекс соответствующих организационных, управленческих, профилактических, контрольных, правовых и иных мер, направленных на предотвращение и пресечение административных деликтов в указанной сфере, привлечение виновных в их совершении к юридической ответственности.

Усовершенствовано определение понятия административной ответственности за деликты в сфере банковской деятельности, под которой предложено понимать наложение должностными лицами Национального банка Украины или местными судами на делинквентов (физических или юридических лиц) за нарушение банковского законодательства предусмотренных соответствующими административно-правовыми нормами административных взысканий. Установлены признаки административной ответственности за деликты в сфере банковской деятельности, которые отличают ее от других видов юридической ответственности: 1) наступает за административные деликты, не представляющие общественной опасности; 2) выявляется в наложении на нарушителей определенных видов административных взысканий; 3) реализуется Национальным банком Украины или местными судами; 4) между уполномоченными должностными лицами и делинквентами отсутствуют служебные отношения; 5) имеет особые нормативные, фактические и процессуальные основания; 6) связана с принуждением, с

отрицательными для делинквента последствиями морального, организационного или материального характера; 7) сопровождается государственным и общественным осуждением делинквента и совершенного им деяния; 8) применение административного взыскания не влечет за собой судимости и увольнения с работы; 9) делинквентом может быть как физическое, так и юридическое лицо. Определено понятие производства по делам об административных деликтах в сфере банковской деятельности как законодательно регламентированной, последовательной деятельности уполномоченных должностных лиц Национального банка Украины или суда, которая выражается в системе процессуальных действий, направленных на рассмотрение и разрешение указанных дел.

Профилактика административных деликтов в сфере банковской деятельности определена как комплекс специальных мер экономического, организационно-правового, политического и социально-психологического характера, осуществляемых субъектами профилактики с целью выявления, нейтрализации и устранения причин и условий совершения указанных противоправных действий, предупреждение и пресечение этими субъектами административных деликтов.

Предложены пути совершенствования законодательного регулирования административной ответственности в сфере банковской деятельности с учетом европейских стандартов, в частности принципов актуальности правовой нормы; эффективности административного взыскания; исключения правовых коллизий; исключения пробелов в правовом регулировании отношений в сфере банковской деятельности; согласованности административно-правовых санкций; закрепления административной ответственности в едином кодифицированном нормативном акте; учета положительного международного опыта применения ответственности в сфере банковской деятельности. Сформулированы направления развития законодательства о противодействии административным деликтам в сфере банковской деятельности путем разработки и принятия Стратегии профилактики правонарушений, Закона Украины «О профилактике правонарушений в Украине», новой Инструкции о деятельности Национального банка Украины по профилактике административных деликтов в банковской сфере.

Ключевые слова: банковская деятельность, административная деликтность, административные проступки, причины и условия, правовое противодействие, субъекты противодействия, правовые средства, административная ответственность, административные взыскания, производство, профилактика, совершенствование.

SUMMARY

Boukreev M.Yu. Legal counteraction against the administrative delinquency in banking activities. – *On the rights of the manuscript.*

Thesis on gaining a PhD level on specialization 12.00.07 - administrative law and process; financial law; informational law. – Kharkiv National University of Internal Affaires, Kharkiv, 2019.

The thesis is devoted to analysis of legal counteraction to administrative delinquency in banking activities. Banking activity as an object of administrative and legal protection is described; the essence of the administrative delinquency in this area is defined; the scope and the legal formulations of administrative offences in this field are outlined; identified and described the reasons and conditions of these offenses; the legal concept of counteracting and its components are described.

The description of legal means of counteracting administrative delicts in the field of banking activity is carried out. The essence, types and content of responsibility for these delicts as the main type of legal means of counteraction to them are revealed; the general rules of imposing administrative penalties for administrative delicts in the field of banking activity and proceedings in the affairs of them are described; the principles of implementation of prevention of administrative delinquencies in the field of banking activity are defined.

The directions of improvement of legal counteraction to administrative delinquency in the sphere of banking activity, in particular, ways to improve the legislative regulation of administrative responsibility in this area of banking activity and development of the system of prevention of administrative delinquencies in it are determined.

Key words: banking activity, administrative delinquency, administrative misconduct, causes and conditions, legal counteraction, actors of counteraction, administrative responsibility, legal remedies, administrative penalties, proceedings, prevention, improvement.

Підписано до друку 23.09.2019. Папір офсетний. Друк офсетний.

Формат 60×90/16. Умов. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.

Тираж 100 прим.

Видавець і виготовлювач

Харківський національний університет внутрішніх справ,
просп. Л. Ландау, 27, м. Харків, 61080.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3087 від 22.01.2008.